

Motyvacinės sistemos savivaldybėms pritraukti privačias investicijas kūrimas

I Dalis – Esamos situacijos analizė

Jonas Vadapalas
Dovilė Meliauskaitė

Esamos situacijos analizė

Savivaldybių gebėjimas pritraukti privačias investicijas

Šiuo metu daugeliui Lietuvos savivaldybių trūksta orientacijos į verslą. Egzistuoja neišvystyta verslo aptarnavimo kultūra: nėra su investuotojais dirbančių savivaldybės atstovų, nestandartizuota informacija apie nekilnojamo turto ir žemės mokesčio lengvatas, trūksta informacijos anglų kalba. Be to, savivaldybės nerenka aktualios informacijos investuotojams: savivaldybė, teritorinė darbo birža, verslas ir ugdymo įstaigos nebendruoja, todėl savivaldybės nežino bei nerenka duomenų apie žmogiškųjų išteklių rinką ir verslo poreikius. Galiausiai, investuotojus atbaido neišspręsti teritorijų planavimo klausimai, nuo teritorijų statuso ar tinkamos paskirties sklypų duomenų bazės, iki informacijos apie infrastruktūros įdiegimą, pardavimą ir kitus procesus teikimo.

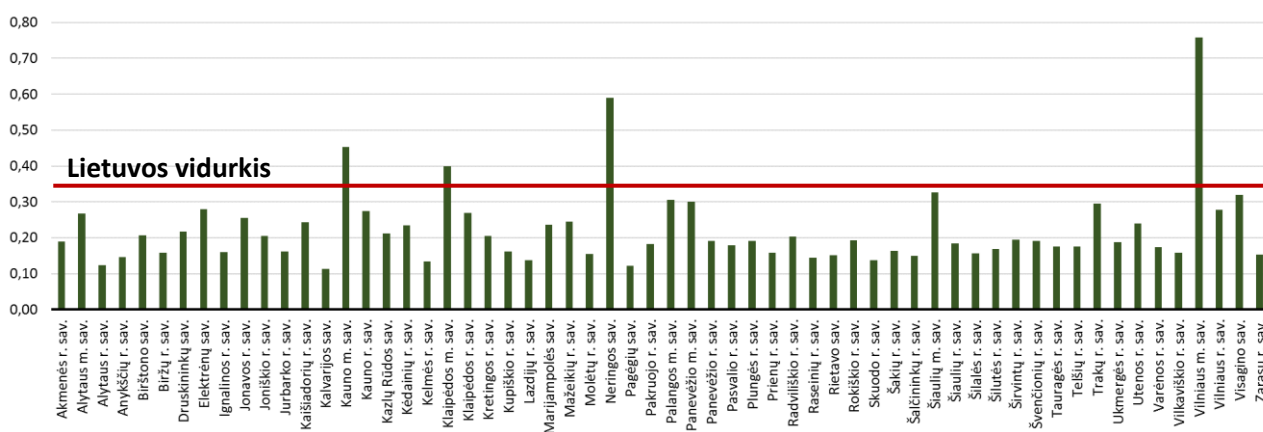
Savivaldybių finansų sistema

Skirti daugiau dėmesio investicinės aplinkos gerinimui sąlygų nesudaro egzistuojanti savivaldybių finansavimo sistema. Savivaldybės pirmiausiai privalo vykdyti

valstybės perduotas užduotis, kurioms centrinė valdžia skiria tikslines dotacijas, o mažos apimties savivaldybių biudžetai ir politinio populiarumo siekimas kartais trukdo inicijuoti investicinę aplinką gerinančius projektus.

Šiuo metu Lietuvos savivaldybių finansavimą reguliuoja Lietuvos Respublikos savivaldybių pajamų nustatymo metodikos įstatymas, kuris nuo 1997 m. daug kartų nesistemiškai keistas ir nebeužtikrina teisingos ir tikslios valstybės lėšų, skiriamų kiekvienai savivaldybei, nustatymo sistemos. Viena didžiausių problemų – neatskirti nuosavi ir valstybiniai savivaldybių finansavimo šaltiniai. GPM, kuris sudaro vidutiniškai 85% savivaldybių mokesčių pajamų¹, priklauso ne tik nuo to, kiek GPM surenkama iš savivaldybėje gyvenamąją vietą įregistravusių asmenų. Konkreti savivaldybei pervedama GPM suma priklauso ir nuo šalies vidurkio, nes jį viršijus gaunama mažesnė lėšų dalis.

(Tūkst.Eur)

Gyventojų pajamų mokesčiai tenkantys vienam gyventojui Lietuvoje

2016 m. dalis Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų bei Neringos savivaldybių teritorijose surinkto GPM centralizuotai perskirstoma į likusias 56 savivaldybes. Šių įplaukų dydis kiekvienai savivaldybei priklauso nuo GPM tenkančio vidutiniškai vienam gyventojui bei tokių faktorių kaip vietinių kelių ir gatvių ilgis, savivaldybės

teritorijos plotas, švietimo įstaigų patalpų plotas, vaikų ir pensininkų skaičius², tačiau neatsižvelgiama į savivaldybės finansinės ar ekonominės veiklos rezultatus. Didžiausias iššūkis: nežinomas standartinių išlaidų poreikis – kiek savivaldybei gali prireikti išleisti, kad būtų užtikrintas pakankamo lygio viešųjų paslaugų

¹ Lietuvos statistikos departamentas, savivaldybių pajamos 2015 m.

² Lietuvos Respublikos 2016 metų savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektas

teikimas. Todėl galima tikėtis, kad ne visos savivaldybės atsakingai leidžia lėšas ir skiria pakankamą dėmesį investicinio patrauklumo didinimui.

Tiesioginių užsienio investicijų projektai

Lietuvos savivaldybėse

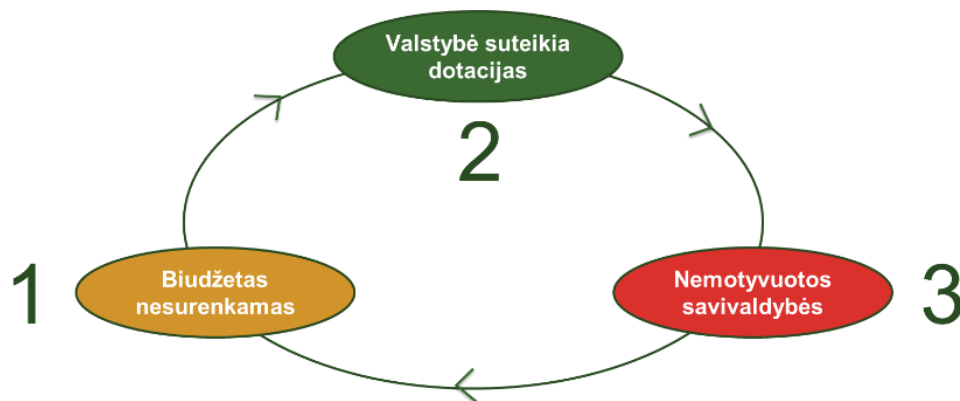
Atotrūkis tarp didžiųjų ir mažesniųjų savivaldybių nemažėja, nors finansiškai stipresnių savivaldybių gyventojai savo GPM dalimi „išlaiko“ silpnesnes savivaldybes. Tik 28% tiesioginių užsienio investicijų³ projektų įsikūrė už Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos ribų. Kol didieji miestai konkuruoja su užsienio miestais pritraukiant investicijas iš viso pasaulio, gyventojų pajamų augimas nereiškia geresnių viešųjų paslaugų didmiesčių gyventojams. Vilniaus miesto savivaldybei įstatymo numatyta tvarka skiriama tik apie pusę Vilniaus gyventojų sumokėto gyventojų pajamų mokesčio, nors būtent Vilniuje įgyvendinami 52% tiesioginių užsienio investicijų projektų¹⁰. Kiti miestai, tokie kaip Šiauliai, kurių surinktas GPM vienam gyventojui artėja prie šalies vidurkio, netūrėtų būti suinteresuoti toliau auginti pajamas, nes viršijus vidutinį GPM vienam gyventojui lygį teks tapti „donoru“ ir dalį pajamų atiduoti.

Savivaldybė	TUI projektų procentinė dalis nuo visų projektų (2010 – 2015)
Vilnius m.	52%
Kaunas	15%
Klaipėdos m.	9%
Kitos 57 savivaldybės	24%

TUI projektai Lietuvos savivaldybėse

Ydinga savivaldybių biudžetų sudarymo sistema

Esama sistema nesukuria finansinių paskatų savivaldybėms gerinti savo investicinę aplinką. Be to,

Savivaldybių išlaikymo sistema

regioninės politikos bei finansinių paskatų trūkumas nesudaro prielaidų savivaldybių tarpusavio bendradarbiavimui. Trūksta esminės grandies – vieningos regioninės politikos, kuri šiuo metu susitelkia ties „tikslinių“ teritorijų rėmimu ir ES lėšų skirstymu daugiausiai kaimo regionams, o ne ekonomine strategija ar investicijų pritraukimu į regionus. Nors 2010 – 2016 m. Lietuvoje 8% sumažėjo gyventojų skaičius⁴, o bendras nedarbo lygis neskaitant miestų siekia 9,7%⁵, savivaldybės savo veiklos proporcingai optimizuoti neskuba. Priešingai – 26 iš 60 savivaldybių plėtė administracijas⁶. Perleidus daugiau funkcijų savivaldybei valdyti savarankiškai, kaip pinigines socialinės paramos teikimo atveju, būtų galima ženkliai sutaupyti valstybinių finansinių išteklių. Galiausiai, motyvacijos optimizuoti išlaidas trūksta, kadangi sutaptos lėšos, įvykdžius valstybines funkcijas, turi būti grąžinamos į valstybės biudžetą.

Be to, savivaldybių biudžeto stabilumas metai iš metų yra užtikrinamas prognozuojant nemažesnes nei praėjusio laikotarpio savivaldybės pajamas, skirtumą kompensuojant iš valstybės išdo suteikiant kompensacijas. Šiuo metu nėra atsižvelgiama į realų išlaidų poreikį, kuris gali ir mažėti dėl emigracijos. Savivaldybės neturi tiesioginių priemonių auginti pajamas, nes valdo tik žemės ir nekilnojamo turto mokesčius bei prekių ir paslaugų mokesčius, kurie santykinai nežymiai prisideda prie pajamų surinkimo.

Tai, kaip sudaromas savivaldos biudžetas reglamentuoja jos finansinę priklausomybę nuo centrinės valdžios ir nesudaro prielaidų savivaldybių pačių pastangoms didinti savo ūkio konkurencingumą.

³ VŠĮ „Investuok Lietuvoje“

⁴ Lietuvos statistiko departamentas, nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje 2016 m.

⁵ Lietuvos statistiko departamentas, registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis procentais 2015 m.

⁶ LLRI tyrimas